Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

1958-чи илдән чыхыр.

БАКЫ

АХШАМ ГӘЗЕТИ

АЗӘРБАЈЧАН КП БАКЫ КОМИТӘСИ ВӘ БАКЫ ШӘҺӘР ЗӘҺМӘТКЕШ ДЕПУТАТЛАРЫ СОВЕТИНИН ОРГАНЫ

ОРГАН БК КП АЗЕРБАЙДЖАНА И БАКИНСКОГО ГОРОДСКОГО СОВЕТА ДЕПУТАТОВ ТРУДЯЩИХСЯ

№ 125 (2021) | Ҹүмә ахшамы, 28 мај 1964-ҹү ил | Гијмәти 2 гәпик

ГАРДАШ ЕЛЛӘР КҮЛШӘНИ

М. РЗАГУЛУЗАДӘ.

Гузгунун саһилиндә пәк гочаман
Бир јаны—әски сирләр јувасы,
Санки далмыш дәрин
дүшүнчәләрә,
Дурујор сакитанә Гыз галасы...

Јан-јөрәсиндә учалан гәшәнк биналарын арасында өз өвладларына сәркүзәштини данышан вүгарлы бир улу бабаја бәнзәјән бу әзәмәтли гала көрдүкләрини, чәкдикләрини, дујдугларыны, дүшүндүкләрини сөјләјә билсәјди!..

Нәләр дејәрди, нәләр...

— Сиз еј әсрләрдән бәри кешијиндә дурдуғум, јадлардан, јағылардан горудуғум көзәл Бакынын хошбәхт сакинләри!

Сиз, еј әзиз бакылылар!

Бу күн гардаш елләр күлшәни олан белә бир шәһәрдә јашадығыныз үчүн нә гәдәр севинсәниз, нә гәдәр өјүнсәниз јери вар!..

Севинин, өјүнүн, чүнки бу елләр күлшәнини әлбир-елбир зәһмәтлә сизин бабаларыныз, сизин аталарыныз, сизин гардаш вә бачыларыныз, әбәди достларыныз јаратмышлар, сиз өзүнүз јаратмышсыныз! Онун торпағыны алын тәринизлә, азадлыг вә сәадәт уғрунда мүбаризәдә төкдүјүнүз ганла сувармышсыныз!..

Бу күн гојнунда гардаш елләрин ән меһрибан бир аилә кими әлбир јашадығы, азад, фәдакар зәһмәтлә гуруб јаратдығы елләр көзәли Бакынын узаг-јахын кечмишини бир ан хатырлајын!..

Бакы ханлығынын сон күнләри...

Гала бүрчләринин ичиндә,
дәһшәтли бир зәлзәләдән

сонра бир-бири үстүнә галанмыш, үзәрини сарымтыл тоз басмыш нәһәнк боз дашлар јығыны... Орада-бурада мәзар дашлары кими дикәлмиш тәк-тәк минарәләр—чан верән әлачсыз бир хәстәнин фәрјадыны андыран азан сәсләри...

Мәсчидләрдә, тәкјәләрдә һәзин-гәмкин нөвһә, мәрсијә инилтиләри...

Хан сарајында гамчы шаппылтылары, зәнчир чинкилтиләри...

Јалныз тәк-тәк дарысгал е'малатханаларда—мискәрләрин, дәмирчиләрин корукләнән күрәләриндән фышгыран аловлар, ағыр күрзләрин алтындан сычрајан гығылчымлар бу шәһәрин «өлү шәһәр» олмадығыны көстәрир. Бу, зинданлара зәрбәләр ендирән габарлы әлләрин азадлыг вә сәадәт уғрунда мүбаризә үчүн силаһлар һазырладыгларыны хәбәр верир...

* * *

Чар һакимијјәти дөврү...

Бакы—«...шәһәрдән даһа чох дағылмыш, өлмүш Помпеј харабаларынын шәклинә бәнзәјир... шәһәрин ортасында боз даш јығынлары арасындан гејри-ади гәдим бир гала учалыр... бурада бирчә гарыш да јашыллыг, бирчә ағач да көрүнмүр, даш дөшәнмиш күчәләрин нефт чәләнмиш гуму пас рәнки алмыш... бу шәһәрдә су јохдур...

...Шиддәтли күләк әсир, парылдајан күнәш бу гејри-ади гәмкин шәһәри ишыгландырыр... шәһәрин үстүнү тоз бүрүмүш... санки үст-үстә галанмыш јасты дамлы евләри күнәш гурудуб тоза дөндәрир, сәпәләјир...

Саһилдә хырдача адам фигурлары кетдикчә даһа да кичилир, гурујур, јаныр вә санки онлар да бир аздан тоза дөнәчәкдир...

... Бакы нефт мә'дәнләри исә... мәнфур чәһәннәмин даһијанә бир лөвһәси...» (М. Горки).

Әфсанәви Сәмәндәр гушу одлар-аловлар ичиндә јарандығы кими, әфсанәви чәннәтдән дә гат-гат көзәл олан гардаш елләр күлшәни—бу күнкү Бакы да бу чәһәннәмин одлары-аловлары ичиндә јаранды...

Заманәмизин ингилаби вә милли-азадлыг һәрәкатынын ән өн сыраларында кедән чохмилләтли гәһрәман Бакы фәһләси—онун галиб кәлән дөјүш ирадәси, дүнјада тапылмыш вә тапылачаг маддәләрин ән мөһкәми олан бу ирадә һәмин бу чәһәннәмин одлары-аловлары ичиндә әријиб гарышды, гарышыб бәркиди...

Азәрбајчанлы, рус, ермәни, күрчү, дағыстанлы, иранлы...—дост вә гоншу елләрин мәрд игидләри бурада, Бакыда, Бакы нефт мә'дәнләриндә ағалар-гуллар дүнјасына гаршы өлүм-дирим вурушунда әлбир, дилбир, елбир олдулар, галиб кәлдиләр, бу күнкү көзәл Бакыны, гардаш елләр күлшәнини јаратдылар...

Амма нечә!..

Бу күн ал-әлван бәзәнмиш, күллү-чичәкли хијабанларда, јә'ни бу күнкү Бакынын күчәләриндә кәзәндә, башларынызы галдырыб көһнә биналарын диварларына диггәтлә бахын:

Гыз галасынын көксүндә, мәсчидләрин минарәләриндә, килсәләрин гүлләләриндә, имарәтләрин гапы-пәнчәрәләринин дөврәсиндә топ-түфәнк күлләләринин изләри—Бакынын фачиәли дастанынын сәтирләри кими сизә чох шејләр данышар...

Инсан нә'рәсиндән, јерин
сәсиндән
Далғаланыр Бакы, чалханыр
Хәзәр.
Чахнанмыр Бакынын
зәлзәләсиндән
Бөјүк Пјотрун да гурдуғу
шәһәр...
Чарын Гыш сарајы, мәрмәр
салонлар:
— Бакы! Бакы!
—дејиб дүшүр ләрзәјә...
Үстү гызыл сулу о зәр пагонлар
Титрәјир,—
ингилаб далғасы—дејә...

Бир чох имарәтләрин диварларына вурулмуш хатирә лөвһәләри исә бу гәһрәманлыг дастанынын зәрлә јазылы мәрмәр сәһифәләридир:

«Бурада 1905-чи илдә Бакы фәһләләринин тә'тил комитәси јерләшмишди».

«Бура Ленин «Искра»сынын чап едилдији «Нина» мәтбәәси иди».

«Бура Бакы Гызыл Гвардијачыларынын баш гәраркаһы иди»...

Бура...

Бәли, бура гәраркаһ иди, бура Бакы иди,—бүтүн Шәргдә Бөјүк Октјабрын сәсинә илк сәс верән Бакы!..

* * *

Бакы Бөјүк Октјабр вә Вәтән-даш мүһарибәси илләриндә...

«Пролетар Бакысы Загафгазијада јеканә шәһәр иди ки, үзәриндә Бөјүк Октјабр сосиалист ингилабынын илк күнләриндән совет һакимијјәтинин гызыл бајрағы далғаланырды» («Азәрбајчан тарихи»).

Лакин дашнаг маузерчиләри, мүсават-иттаһад гочулары, меншевик сөз пәһләванлары ган-ган дедиләр. Онларын һавадарлары инкилис империалистләринин, алман-түрк ишғалчыларынын ханн фитнә-фәсадлары, гәһрәман 26-ларын күлләләнмәси, Бакы күчәләриндә, мејданларында гурулан дар ағачлары Бакы фәһләләри вә Азәрбајчан зәһмәткешләринин, Вәтәнимиздәки гоншу вә дост елләрин одлар-аловлар ичиндә бәркимиш гардашлыг иттифагыны, полад бирлијини даһа да мөһкәмләндирди. Нәһајәт, күллү-чичәкли бир баһар сәһәринин шәфәгләриндә гардаш елләрин бирләшмиш әлләриндә далғаланан ал бајраг Бакынын кениш үфүгләриндә учалды...

О күндән бу күнә һеч солмајан әбәди баһара говушмуш Бакы даим чичәкләнән гардаш елләр күлшәнинә дөндү.

Бу күлшәнин үзәриндән әсән илыг баһар күләкләри онун тохумларыны зүмрүд Хәзәрин гојнуна, әтрафдакы гумсал шоранлыглара сәпәләдикчә, һәр јердә јени-јени күлшәнләр төрәди:

Су сәһрасынын чалханан тәпәләри үзәриндә гурулмуш мәрдлик вә гәһрәманлыг адасы—«Нефт дашлары»...

Гум дәнизинин ахышан далғалары үзәриндә гурулмуш кәнчлик вә көзәллик шәһәри Сумгајыт...

Даһа нечә-нечә гәсәбәләр, нечә-нечә јени шәһәрчикләр...—гарашын Абшеронла көјкөз Хәзәрин севимли доғма балалары һамысы да гардаш елләр күлшәни...

Әзиз ел бајрамларында Бакынын долуб-дашан, рәнкарәнк далғаларла чошуб-гајнашан јашыл хијабанлы күчәләринә, мејданларына чыхын, чаланлары, охујанлары динләјин, кәзәнләри, ојнајанлары сејр един, гардаш елләрин биркә рәгсләринә гошулун, онлара гарышыб һамы илә бир ағыздан һәр бәнди бир дилдә сәсләнән маһнылар охујун... Бурада милли ән'әнәләрлә бејнәлмиләл һәмрә'јлијин бир-биринә нечә гајнајыб-гарышдығыны көрәчәк, дујачагсыныз...

Инди бу гардаш елләрин биркә рәгсләринә, биркә курмаһны сәсләринә јени рәгсләр дә, јени сәсләр дә гошулур...

Елә бу күнләрдә Бакынын гојнунда, онун ән көзәл сејранкаһларындан бириндә, Дәнизкәнары паркда Халглар Достлуғу бағчасы салынды, чүрбәчүр халгларын нүмајәндәләринин әлләри илә бу бағчаја ағачлар әкилди... Елә бурадача, шәһәрин ән көзәл мејданларындан бириндә чох кечмәдән елләр достлуғунун әзәмәтли абидәси учалачагдыр...

* * *

Тарихчиләр, дилчиләр лүғәтләрдә, гамусларда, тоз басмыш, киф атмыш көһнә-көһнә китабларда наһаг јерә тәдгигат апарыб «Бакы» сөзүнә мә'на ахтарырлар, ону наһаг јерә аллаһларын, пејғәмбәрләрин, һөкмдар вә сәркәрдәләрин адлары илә вә ја тәбиәтин кортәбии гүвәләри илә, күләклә — шимшәклә әлагәләндирир, баш јорур, тәр төкүрләр...

Бакы сөзүнүн бу күнкү мә'насы тамамилә ајдындыр:

Бакы—нә гәдим аллаһлар шәһәри, нә дә чошгун-азғын күләкләр, јелләр шәһәридир,—

Бакы—гәдим Одлар дијары, даим кәнч Совет Азәрбајчанынын пајтахты—гардаш елләр шәһәридир!